

Απόλυτος σεβασμός προς την νομιμότητα. Υποτάχθη τυφλή εις τους νόμους της χώρας. Ουδείς αμφιβάσμος, ουδεμία συναλλαγή ούτε με τα ανώτερα ούτε με τα κατόπιν στρώματα της κοινωνίας. Αντίσταση εις πάσαν δημαγογίαν, εἴτε άνωθεν εἴτε κάτωθεν προερχομένην. Η κυβέρνηση να είναι το μέσον και ουχί ο σκοπός. Να μη θυσιασθή ουδεμία των ιδεών, τας οποίας θεωρώ φωτείλιμους εις την χώραν. Να εγκαταλείψου μάλλον την αρχήν παρά τα κατέλθοντα εις συμβιβασμούς, οήτινες απημάζουσι τας κυβερνήσεις και εισίν εμπόδια εις την πρόσθον των λαών.

Ελευθέριος Βενιζέλος
(10 Οκτωβρίου 1910)

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ
ΧΑΤΖΗ

Στις 6 Οκτωβρίου 1910 ο Ελευθέριος Βενιζέλος σχημάτιζε την πρότη του κυβέρνησην, αν και έχει εκλεγεί για πρώτη φορά βουλευτής πριν από δύο μόλις μήνες, ενώ το κόμμα που ίδρυσε (Κόμμα Φιλελευθέρων) εκπροσωπείται στη Βουλή από ελάχιστους βουλευτές. Άφου λάβει ψήφιο εμπιστοσύνης θα προκρύξει εκλογές στις 28 Νοεμβρίου, θα θριαμβεύσει και θα κυριαρχήσει στην ελληνική πολιτική ζωή μέχρι το 1933. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Ελευθέριος Βενιζέλος είναι η μεγαλύτερη πολιτική προσωπικότητα της Ελλάδας του 20ού αιώνα, όπως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μπορεί να του ασκήσει αυστηρή αλλά δίκαιη κριτική για πολλές από τις επιλογές του. Όμως από την αρχή της πολιτικής καριέρας του στην Ελλάδα υπόσχεται ότι θα παλέψει με τον λαϊκισμό και τη δημαρχία. Οτι θα κάνει αυτό που νομίζει ότι είναι το σωστό μακροπρόθεσμα για τη χώρα και δεν θα συμβιβαστεί υποχωρώντας μπροστά στο πολιτικό κόστος. Η ιστορία μας διδάσκει ότι αυτό έκανε. Κάποιες επιλογές του πάντα ορθές (οι πειστόστερες) και κάποιες λαθασμένες. Σχεδόν σε κάθε περίπτωση ο ελληνικός λαός τον εμπιστεύεται (με τη μοιραία εξαίρεση των εκλογών του 1920) και ο Βενιζέλος δικαίωσε αυτή την εμπιστοσύνη.

Ο λόγος που θυμίζω ως εκείνην την περίοδο, έναν αιώνα μετά, δεν είναι βέβαια για να αναπολέσουμε ή να οας πείσω για την ανάγκη χαροπατικού πηγάδων. Άλλα για να σας θυμίσω ότι στην ιστορία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας υπήρχαν σπουδαίοι εκσυγχρονιστές πολιτικοί, που προχώρησαν μπροστά, κάνοντας πειστόστερες μεταρρυθμίσεις από συμβιβασμούς και πέτυχαν έτοις να αλλάξουν τη χώρα. Και ο ελληνικός λαός τους εμπιστεύθηκε και τους βοήθησε, αν και δεν πάντα εύκολο. Από τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο μέχρι τον ανιψιό του Χαρίλαο Τρικού-

πη και από τον Ελευθέριο Βενιζέλο μέχρι τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ο Ελλάδα προκόπως και ζητέρας το τέλμα, ορισμένες φορές ακόμα και με εντυπωσιακά άλματα. Ήταν πγέτες με μεγαλύτερο ή μικρότερο χάρισμα, με περισσότερες ή λιγότερες ικανότητες. Όμως τους διέκρινε κάτι που τους ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους: είχαν ένα, πολύ ξεκάθαρο στο μυαλό τους, σχέδιο για την πορεία της χώρας. Ένα σχέδιο που πήταν οαφέστατα εκσυγχρονιστικό και βασιζόταν σε ένα όραμα για την Ελλάδα, αδιαπραγμάτευτα ευρωπαϊκό. Δεν πήταν διαχειριστές, πήταν πγέτες, που δεν αντιμετώπιζαν με δέος το πολιτικό κόστος, αλλά μόνο την αδυναμία να πείσουν τον ελληνικό λαό. Γι' αυτό και πέτυχαν σε τόσο μεγάλο βαθμό.

Η απελευθέρωση της Ελλάδας

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΑΡΑΒΕΝΤΗΣ

Η σημερινή είναι μια κυβέρνηση που με εκπληκτικό τρόπο κατορθώνει να συμπυκνώσει όλη την παθογένεια της μεταπολίτευσης: τον καιροσκοπισμό, τον κυδαίο λαϊκισμό, τον κομματισμό και τον νεοποτισμό και κυρίως την πολιτική μιωτιά. Είναι ταυτόχρονα μια κυβέρνηση που ανίκανε και μια κυβέρνηση που δεν φιλοδοξεί να είναι ικανή γιατί την ιδεολογία της είναι η πάση θυσία διατήρησης του status quo. Είναι μια κυβέρνηση που ανέδειξε η απελπισία στην οποία οδήγησε τον ελληνικό λαό στην πατούχια του πολιτικού συστήματος: του συστήματος που μας οδήγησε στην κρίση και που δεν κατάφερε να μας διασώσει από αυτήν. Είναι ταυτόχρονα μια κυβέρνηση που ανέδειξε της ενοχές του ελληνικού λαού. Που στήριξε το απαξιωμένο πολιτικό σύστημα για τρεις δεκαετίες και τώρα προσπαθεί να κρυφτεί πίσω από το δάκτυλο του, δηλαδή τη δύσμορφη καρικατούρα αυτού του πολιτικού συστήματος.

Η χώρα μας έχει βρεθεί αρκετές φορές στην ιστορία της σε αυτό το σημείο που ο Στάθης Καλύβας («Καταστροφές και Θρίαμβοι», 3η εκδ. 2016) ονομάζει «μεγάλες καταστροφές επικών διαστάσεων», που είναι δύο μιας το αποτέλεσμα «υπερούδοδην εγχειρημάτων». Ομως, σύμφωνα με τον Καλύβα, αυτές οι καταστροφές οδήγησαν αργότερα παραδόξως σε θρίαμβους. Άλλη η ιστορία ποτέ δεν μας υποσχέται ότι θα αντιγράψει τον εαυτό της. Ο ελληνικός λαός και οι πιγεοί του έχουν την ευθύνη.

Στην αυγή λοιπόν της νέας χρονιάς, σε δύο πάνω την ανεξαρτησία, που για την ελληνική ανεξαρτησία, η χώρα μας θα πρέπει να παλέψει και πάλι για να απελευθερωθεί. Θα πρέπει να ελευθερώσει την πολιτική, την οικονομία και την κοινωνία από όλα τα βαρίδια που την περιορίζουν και την εμποδίζουν να απογειωθεί.

Θα πρέπει να πετάξει από πάνω της τα θλιβερά υπολείμματα του παλαιοκομιστισμού, της αντιεπαρρυθμιστικής αντίδρασης, του θεομικού συντηρητισμού. Θα πρέπει να παταλήσει από τις προκαταλήψεις της κατά της Δύσης, του ορθολογισμού, της ελεύθερης ανταγωνιστικής αγοράς, της τεχνολογίας και της καινοτομίας. Θα πρέπει να πετάξει στα σκουπίδια τη μισαλλοδοξία, την ξενοφοβία, τον εθνικισμό, τη συνωμοσία. Μόνο αν απελευθερωθεί η Ελλάδα από τα βαρίδια της οπισθοδρόμησης και μετατραπεί σε μια πραγματικά ανοικτή κοινωνία, θα έχει ελπίδες δύο μόνο να ξεπεράσει την κρίση αλλά και να θριαμβεύσει. Διαφορετικά την περιμένουν νέες μεγάλες αλλά και μικρές καταστροφές. Ακόμα χειρότερα, την περιμένει το τέλος χωρίς προσποτική. Αυτό που βιώνουμε σήμερα.

Για να καταλάβετε τη σημασία, όχι τόσο του ήπητα (αν και ο πγέτης είναι πάντα σημαντικός) δύο του πολιτικού προγράμματος, διαβάστε ξανά το κείμενο του Βενιζέλου και μετά σκεφτείτε τι είδος διακυβέρνησης έχει ανάγκη σήμερα η χώρα μας και τι είδος διακυβέρνησης υφίσταται.

Η σημερινή κυβέρνηση είναι το αποτέλεσμα μιας τεραποτικής αντίδρασης, της αντιμεταρρύθμισης σχέδιον στα πάντα, από την οικονομία μέχρι την παιδεία. Είναι ταυτόχρονα μια κυβέρνηση που υποχρέωνται, σχεδόν βίαια, να υιοθετήσει μεταρρυθμιστικές πολιτικές στις οποίες δεν πιστεύει και κάνει δι, τι μπορεί για να τις υπονο-

Ο Αριστείδης Χατζής είναι αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαιού και Θεωρίας Θεσμών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το βιβλίο του «Φιλελευθερισμός» θα κυκλοφορήσει στην νέα σειρά «Μικρές Εισαγωγές» των Εκδόσεων Παπαδόπουλος στα τέλη Ιανουαρίου.